

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

АТЛАС
колекції Фердінанда Шура
у Гербарії
Львівського національного
університету імені Івана Франка
I. *Labiatae* Juss.

Львів
2023

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv

ATLAS
of the Ferdinand Schur's collection
in the Herbarium
of Ivan Franko National University
of Lviv
I. Labiatae Juss.

Lviv
2023

Рецензенти:	Reviewers:
д-р біол. наук, проф. Сорока М. І. (Національний лісотехнічний університет України);	Doctor of Biological Sciences, Professor Soroka M. I. (National Forestry University of Ukraine);
д-р біол. наук, провідний наук. співробітник Кобів Ю. Й. (Інститут екології Карпат НАН України);	Doctor of Biological Sciences, leading researcher Kobiv Y. Y. (Institute of Ecology of the Carpathians, National Academy of Sciences of Ukraine);
канд. біол. наук, старший наук. співробітник, куратор Національного гербарію України (КШ) Шиян Н. М. (Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України)	Ph D (biology), senior researcher, curator of the National Herbarium of Ukraine (KW) Shiyan N. M. (M.H. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine)

Рекомендовано

Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка.

Протокол № 44/3 від 1 березня 2023 р.

Відповідальний редактор	Editor-in-chief
Р. Є. Гладисhevський – акад. НАН України, д-р хім. наук, проф. (Львівський національний університет імені Івана Франка)	R. E. Gladyshevskii – (Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Sciences (Chemistry), Professor (Ivan Franko National University of Lviv)

A 92 Атлас колекції Фердинанда Шура у Гербарії Львівського національного університету імені Івана Франка I. *Labiatae* Juss. / Лідія Тасенкевич, Христина Скрипець, Марія Сенів, Тетяна Хміль. – Електрон. вид. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. – 352 с.

ISBN 978-617-10-0773-4 (електрон. вид.).

Атлас містить скановані зображення гербарних зразків 282 представників родини *Labiatae* Juss. (*Lamiaceae* Martinov, 1758) (282 видів з 8 триб та 37 родів) з іменної історичної колекції д-ра Філіпа Йоганна Фердинанда Шура, яка зберігається в Гербарії Львівського національного університету імені Івана Франка (ЛШ). У Атласі збережені таксономічні, систематичні і правописні підходи д-ра Шура.

Atlas of the Ferdinand Schur's collection in Herbarium of Ivan Franko National University of Lviv I. *Labiatae* Juss. / Lydia Tassenkevich, Khrystyna Skrypets, Maria Seniv, Tetiana Khmil. – Electronic edition. – Lviv : Ivan Franko National University of Lviv, 2023. – 352 p.

The atlas presents scanned images of herbarium specimens of 282 representatives of the family *Labiatae* Juss. (*Lamiaceae* Martinov, 1758) (282 species belonging to 8 tribes and 37 genera) from the Dr. Philipp Johann Ferdinand Schur's historical collection, housed in the Herbarium of Ivan Franko National University of Lviv (LШ). The taxonomic, systematic and spelling approaches of Dr. Schur are preserved in the Atlas.

УДК [912:582:069.029]:378.4(477.83-25)ЛНУім.І.Франка

ISBN 978-617-10-0773-4 (електрон. вид.)

© Тасенкевич Л., Скрипець Х., Сенів М.,
Хміль Т., 2023
© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2023

ДОРОГІ КОЛЕГИ!

За свою тривалу (360 років) і, часто, драматичну історію Львівський національний університет імені Івана Франка розвивався як важливий освітній, науковий і культурний осередок України. Академічну спільноту Університету різних часів становили активні, фахові і віддані своїй справі вчені. Можливо, саме тому сьогодні наш заклад містить одні із найстаріших різнопланових наукових надбань і колекцій України, Європи і навіть світу, зокрема, Наукова бібліотека (понад 400 років), Астрономічна обсерваторія (1771 рік заснування), Гербарій (1783), Зоологічний музей (1784) тощо – загалом 11 об'єктів, з яких сім є національним надбанням України.

Ці скарби Університет багато років зберігає, примножує та проводить на їхній базі активну наукову і освітню діяльність із застосуванням передових для свого часу методів досліджень.

У ХХІ столітті одним із новітніх методів удосконалення роботи з колекціями є їх оцифрування. Цифрова доступність має вирішальне значення для широкого різнобічного використання та забезпечення подальшого збереження цінного наукового матеріалу, збільшує доступність до експонатів, зразків, елементів колекцій, пошуку даних через інтернет-портали.

Ураховуючи, що багато з уже згаданих об'єктів Університету мають відповідну матеріально-технічну базу для оцифрування колекцій, використання цього методу дає можливість популяризувати оцифрований ресурс та долучити його до міжнародного наукового обігу інформації. Це, своєю чергою, збільшить їхнє цитування та забезпечить повніше уявлення про значення та цінність зібрань.

Пропоноване Вашій увазі видання знайомить з оцифрованими зразками частини унікальної колекції д-ра Фердинанда Шура (1799–1878) з фондів Гербарію Львівського національного університету імені Івана Франка (*LW*), який є найстарішим гербарієм нашої країни та об'єктом, що становить національне надбання України.

Володимир МЕЛЬНИК

Ректор

Львівського національного університету імені Івана Франка

DEAR COLLEAGUES,

During its long (360 years) and often dramatic history, Ivan Franko National University of Lviv has developed as an essential educational, scientific and cultural center of Ukraine. The University's academic community at different times consisted of active, professional, and dedicated scientists. Perhaps that is why today our institution contains one of the oldest and most diverse scientific collections of Ukraine, Europe, and even the world: Scientific Library (more than 400 years old), Astronomical Observatory (founded in 1771), Herbarium (1783), Zoological Museum (1784), etc. – a total of 11 objects, seven of which constitute the national heritage of Ukraine.

For many years the University preserves these treasures, multiplies, and conducts active scientific and educational activities on its basis, using advanced research methods.

In the 21st century, one of the newest methods of improving work with collections is digitization. Digital accessibility is crucial for a wide range of uses and to ensure the continued preservation of valuable scientific material, increasing accessibility to exhibits, samples, and collection elements, and conducting data searches through Internet portals.

Given that many of the University's facilities mentioned above have the appropriate material and technical base for digitizing collections, this method makes it possible to popularize the digitized resource and include it in the international scientific circulation of information. This, in turn, will increase their citations and provide a complete picture of the importance and value of the collections.

This publication introduces you to the digitized specimens of part of the unique collection of Dr. Ferdinand Schur (1799–1878) from the funds of the Herbarium of Ivan Franko National University of Lviv (*LW*), which is the oldest herbarium of our country and at the same time is among the objects that constitute the national heritage of Ukraine.

Volodymyr MELNYK

Rector

Ivan Franko National University of Lviv

ЗМІСТ (CONTENT)

ВСТУП (FOREWORD)	X–XII
КОЛЕКЦІЯ Д-РА Ф.ШУРА В ГЕРБАРІЇ LW (DR. FERDINAND SCHUR'S COLLECTION IN LW)	XV–XXII
Tribus Ocymoideae Benth.	1
Genus <i>Ocimum</i> L.	1
<i>Ocimum Basilicum</i> L.	2
Genus <i>Lavendula</i> L.	3
<i>Lavendula spica</i> L.	4
<i>Lavendula latifolia</i> Ehrh.	5
Tribus Menthoideae Benth.	6
Genus <i>Mentha</i> L.	6
<i>Mentha Pulegium</i> L.	7
Genus <i>Pulegium</i> Mill.	8
<i>Pulegium vulgare</i> Mill.	9, 10, 11
Genus <i>Lycopus</i> L.	12
<i>Lycopus europaeus</i> L.	13
<i>Lycopus exaltatus</i> L.	14–15
Tribus Monardeae Benth.	16
Genus <i>Salvia</i> L.	16
<i>Salvia officinalis</i> L.	17
<i>Salvia Sclarea</i> L.	18–20
<i>Salvia Aethiopsis</i> L.	21
<i>Salvia Aethiopsis</i> L. an var. <i>integrifolia</i>	22
<i>Salvia austriaca</i> Jacq.	23–24
<i>Salvia pratensis</i> L. <i>grandiflora</i>	25
<i>Salvia pratensis</i> L. forma <i>albiflora</i> = <i>nivea</i> Bmg.	26
<i>Salvia pratensis</i> L. var. <i>micrantha</i>	27
<i>Salvia sublobata</i> Schur = <i>S. pratensis</i> var. f. <i>sublobata</i> Schur.....	28
<i>Salvia sublobata</i> Schur <i>S. pratensis</i> var. e. <i>laciniata cordifolia</i>	29
<i>Salvia variegata</i> Kit.	30–31
<i>Salvia transsilvanica</i> Schur	32–36
<i>Salvia Sibthorpii</i> Sm.	37
<i>Salvia hybrida</i> Schur	38

<i>Salvia nemorosa</i> L.	39–40
<i>Salvia sylvestris</i> L.	41
<i>Salvia sylvestris</i> L. <i>albiflora</i>	42
<i>Salvia sylvestris</i> L. var. <i>muralis</i>	43
<i>Salvia sylvestris</i> L. var. <i>S. elata</i> Host.....	44
<i>Salvia collina</i> Schur	45
<i>Salvia betonicaefolia</i> Eiling.	46–47
<i>Salvia pendula</i> Vahl.	48–49
<i>Salvia nutans</i> W.Kit.	50–52
<i>Salvia nutans</i> W.Kit. (var. <i>diphylla</i>)	53
<i>Salvia Verbenaca</i> L.	54
<i>Salvia Verbenaca</i> L. (var. <i>multifida</i>)	55
<i>Salvia verticillata</i> L.	56–57
<i>Salvia verticillata</i> L. (<i>cordifolia</i>)	58

Tribus Satureineae Benth. 59

Genus *Origanum* L...... 59

Origanum vulgare L. var. *albiflora ceterum forma genuina*..... 60

Origanum vulgare L. forma *prismatica* Rchb. 61

Origanum vulgare L. var. *hirtum* 62

Origanum vulgare L. forma *radice horisotaliter repente* 63

Origanum smyrnaeum Host 64

Origanum smyrnaeum Siebth. 65–66

Genus *Majorana* Wett. 67

Majorana hortensis Mönch 68

Origanum Majorana L. 69

Genus *Thymus* L. 70

Thymus Serpyllum L. 71

Thymus Serpyllum L. forma *pilosa* 72

Thymus Serpyllum L. (var. *muralis* Schur)..... 73

Thymus Serpyllum L. (var. *arenaceus* Benth.) 74

Thymus Serpyllum L. forma *parviflora clandestina* Schur 75

Thymus alpicolus Schur 76

Thymus pulcherrimus Schur..... 77–79

Thymus angustifolius Pers. 80

Thymus angustifolius Pers. var. *oblongifolius* Schur 81–82

Thymus angustifolius Pers. var. *procurrens angustissima* Schur..... 83

Thymus angustifolius Pers var. *acicularis*..... 84

Thymus acicularis W.Kit. forma *Th. Serpylli angustifolia* 85

Thymus Marschallianus Willd. forma *subspicatus* 86

Thymus pannonicus All. var. *Marschallianus* Willd. 87–88

Thymus pannonicus All. forma *glabrescens* 89

Thymus (*pannonicus* All.) var.: *Th. montanus* W.Kit. 90

Thymus pannonicus All. var. *oblongus* Schur 91

Thymus pannonicus All. var. *alleptica* Schur..... 92

Thymus pannonicus All. var. *macra* 93

Thymus lanuginosus Schkh. 94

Thymus hirsutus M.B. an *Th. pann.* trib. 95

Thymus hirsutus M.Bieb. 96

Thymus Chamaedrys Fries 97–98

Thymus Chamaedrys Fries an Koch 99

Thymus Chamaedrys Fries var. *hirsutus vel lanuginosus* 100

Thymus montanus W.Kit. 101–102

Thymus montanus W.Kit. var. *albiflorus = leuranthus* Schur 103

<i>Thymus transsilvanicus</i> Schur	104
<i>Thymus majoranaefolius</i> Desf. an <i>Thymus transsilvanicus</i> Schur	105
<i>Thymus comosus</i> Heuff.	106–107
<i>Thymus calcicolus</i> Schur	108
<i>Thymus alpinus</i> L.	109
Genus <i>Acinos</i> Mönch	110
<i>Acinos vulgaris</i> Pers. (cum var. <i>albiflora</i>).....	111
<i>Acinos vulgaris</i> forma <i>villosa</i> = <i>A. villosus</i> Pers.	112
<i>Acinos graveolens</i> Link	113–114
<i>Acinos patavinus</i> Pers.	115
<i>Acinos alpinus</i> Pers.	116
<i>Acinos alpinus</i> Mönch var. <i>acutifolius</i> Schur	117
Genus <i>Calamintha</i> Mönch	118
<i>Calamintha acinos</i> (L.) Clairville (<i>Acinos thymiodes</i> Mönch).....	119
<i>Calamintha alpina</i> Lam.	120–121
<i>Calamintha grandiflora</i> Mönch	122
<i>Calamintha officinalis</i> Mönch	123–124
<i>Calamintha officinalis</i> Mönch var. <i>umbrosa</i> Schur.....	125
Genus <i>Micromeria</i> Benth.	126
<i>Micromeria Pulegium</i> Benth.	127
Genus <i>Satureja</i> L.	128
<i>Satureja rupestris</i> Wulf	129
<i>Satureja hortensis</i> L. var. <i>angustifolia</i>	130
<i>Satureja hortensis</i> L. var. <i>latifolia</i> = <i>S. exserens</i> Schur	131
Genus <i>Clinopodium</i> L.	132
<i>Clinopodium vulgare</i> L.	133
<i>Clinopodium vulgare</i> L. forma <i>alpina albiflora</i>	134
Tribus <i>Melissineae</i> Benth.	135
Genus <i>Melissa</i> L.	135
<i>Melissa officinalis</i> L.	136–137
<i>Melissa officinalis</i> L. var. <i>villosa</i>	138–139
Genus <i>Hyssopus</i> L.	140
<i>Hyssopus officinalis</i> L.	141–143
Tribus <i>Nepeteae</i> Benth.	144
Genus <i>Nepeta</i> L.	144
<i>Nepeta Cataria</i> L.	145
<i>Nepeta nuda</i> L. forma <i>violacea</i> = <i>N. pannonica</i>	146
<i>Nepeta nuda</i> L. forma <i>N. ucranica</i> (non L.) M.Bieb.	147
<i>Nepeta nuda</i> L. /= <i>N. ucranica</i> M.Bieb./ vel. <i>Nepeta sibirica</i> M.Bieb. = <i>N. ucranica</i> L. / (відсутня оригінальна етикетка /original label missing).	148–149
<i>Nepeta pannonica</i> L.	150
<i>Nepeta pannonica</i> (L.?) Jacq.....	151
<i>Nepeta sibirica</i> M.B.	152
<i>Nepeta ucanica</i> L.	153
<i>Nepeta ucrainica</i> L. / (відсутня оригінальна етикетка /original label missing).	154
Genus <i>Glechoma</i> L.	155
<i>Glechoma hederacea</i> L. <i>minima</i>	156
<i>Glechoma hederacea</i> L. var. <i>minor</i>	157
<i>Glechoma hederacea</i> L. forma <i>sylvatica</i> forma <i>glabra</i>	158
<i>Glechoma hederacea</i> L. fol. <i>reniformis parviflora glabrescens</i>	159

<i>Glechoma hederacea</i> L. var. <i>grandiflora</i>	160–161
<i>Glechoma intermedia</i> Schur	162
<i>Glechoma heterophylla</i> Opitz an var. <i>G. hirsuta</i> W.Kit.	163
<i>Glechoma hirsuta</i> W.Kit.	164
<i>Glechoma hirsutum</i> W.Kit. forma <i>legitima</i> Schur	165
Genus <i>Dracocephalum</i> L.	166
<i>Dracocephalum moldawica</i>	167
<i>Dracocephalum moldawica</i> L.	168
<i>Dracocephalum austriacum</i> L.	169–170
Tribus <i>Stachydeae</i> Benth.	171
Genus <i>Lamium</i> L.	171
<i>Lamium amplexicaule</i> L.	172
<i>Lamium amplexicaule</i> L. (<i>clandestinum</i> Rchb.).....	173
<i>Lamium purpureum</i> L.	174
<i>Lamium laevigatum</i> Rchb. fol. <i>immaculatis</i>	175
<i>Lamium maculatum</i> L.	176–177
<i>Lamium maculatum</i> L. foliis <i>maculatis</i>	178
<i>Lamium hirsutum</i> Lam.	179
<i>Lamium maculatum</i> L.? var. <i>alpina grandiflora cuprea</i>	180
<i>Lamium album</i> L.	181
Genus <i>Galeopsis</i> L.	182
<i>Galeopsis ochroleuca</i> Lam.	183–184
<i>Galeopsis Ladanum</i> L.	185–186
<i>Galeopsis Ladanum</i> Rchb.	187
<i>Galeopsis intermedia</i> Vill.	188
<i>Galeopsis angustifolia</i> Ehrh.	189–190
<i>Galeopsis micrantha</i> Schur an var. <i>G. Ladani angustifolia</i>	191
<i>Galeopsis canescens</i> Schult.	192
<i>Galeopsis Tetrahit</i> L.	193
<i>Galeopsis Tetrahit</i> L. forma <i>minutiflora</i>	194
<i>Galeopsis bifida</i> Bönningh. (forma <i>subalpina</i> Schur).....	195
<i>Galeopsis acuminata</i> Rchb.	196
<i>Galeopsis pubescens</i> Bess.	197–199
<i>Galeopsis versicolor</i> Curt.	200
<i>Galeopsis versicolor</i> Curt. var. <i>alpina</i> = <i>alpicola</i> calyce <i>purpureo</i>	201
<i>Galeopsis versicolor</i> Curt. var. <i>concolor</i>	202
<i>Galeopsis alpicola</i> Schur	203
<i>Galeopsis cannabina</i> Roth	204
<i>Galeopsis subalpina</i> Schur	205
Genus <i>Stachys</i> L.	206
<i>Stachys germanica</i> L.	207
<i>Stachys germanica</i> L. forma <i>dense tomentosa lanata</i>	208
<i>Stachys germanica</i> L. forma <i>calcarea</i>	209
<i>Stachys sublanata</i> Schur	210
<i>Stachys alpina</i> L.	211–213
<i>Stachys alpina</i> L. forma <i>minor</i>	214
<i>Stachys alpina</i> L. forma <i>major</i>	215
<i>Stachys sylvatica</i> L.	216–218
<i>Stachys setifera</i> C.A.Meyer	219
<i>Stachys recta</i> L.	220–221
<i>Stachys transsilvanica</i> Schur.....	222–223
<i>Stachys ramosissima</i> Rochel var. <i>hirta foliis latioribus</i>	224
<i>Stachys ramosissima</i> Roch. var. <i>glabra</i> Schur	225

<i>Stachys Rochelii</i> Schur	226
<i>Stachys palustris</i> L.	227–229
<i>Stachys arvensis</i> L.	230
<i>Stachys annua</i> L.	231–232
Genus <i>Betonica</i> L.	233
<i>Betonica officinalis</i> L. forma = <i>B. hirta</i> Leyss.	234
<i>Betonica hirta</i> Leyss.	235
<i>Betonica officinalis</i> L. var. <i>hirta</i> Leyss.	236
<i>Betonica hirsuta</i> L.	237
<i>Betonica serotina</i> Host	238
<i>Betonica Alopecuros</i> L.	239–240
<i>Betonica Alopecuros</i> L. var. <i>rubricunda</i> Schur	241
Genus <i>Sideritis</i> L.	242
<i>Sideritis montana</i> L.	243–244
<i>Sideritis montana</i> L. (<i>subquinquefida</i>)	245
Genus <i>Marrubium</i> L.	246
<i>Marrubium vulgare</i> L.	247–248
<i>Marrubium panonicum</i> Clus. forma <i>M. remotum</i> Kit.	249
<i>Marrubium peregrinum</i> L.	250–251
<i>Marrubium panonicum</i> Clus.	252
Genus <i>Ballota</i> L.	253
<i>Ballota foetida</i> Lam.	254
<i>Ballota nigra</i> L. forma <i>ruderalis</i>	255
Genus <i>Leonurus</i> L.	256
<i>Leonurus Cardiaca</i> L.	257
Genus <i>Chaiturus</i> Host.	258
<i>Chaiturus Marrubiastrum</i> Rchb.	259–260
Genus <i>Phlomis</i> L.	261
<i>Phlomis tuberosa</i> L.	262–263
Tribus <i>Scutellarineae</i> Benth.	264
Genus <i>Scutellaria</i> L.	264
<i>Scutellaria lupulina</i> L.	265–266
<i>Scutellaria altissima</i> L.	267–268
<i>Scutellaria galericulata</i> L.	269
<i>Scutellaria galericulata</i> L. (var. <i>luxuria</i>)	270
<i>Scutellaria hastifolia</i> L.	271–272
<i>Scutellaria minor</i> L.	273
Genus <i>Prunella</i> L. = <i>Brunella</i> L.	274
<i>Prunella vulgaris</i> L. (var. <i>parviflora stricta</i>)	275
<i>Prunella vulgaris</i> L. var. <i>minima parviflora</i>	276
<i>Brunella vulgaris</i> L. var. <i>parviflora = micrantha</i>	277
<i>Prunella vulgaris</i> L. var. <i>alpina parviflora</i>	278
<i>Brunella vulgaris</i> L. forma <i>alpina parviflora hirsuta</i>	279
<i>Brunella intermedia</i> Lk.	280
<i>Prunella laciniata</i> L.	281
<i>Brunella laciniata</i> L. forma <i>macrostachys</i> Schur.....	282
<i>Prunella alba</i> L.	283
<i>Brunella alba</i> Pallas var. <i>integrifolia</i>	284
<i>Brunella alba</i> Pallas var. <i>heterophylla</i> Schur.....	285–287
<i>Brunella alba</i> Pallas forma <i>laciniata</i> Schur	288
<i>Prunella transsilvanica</i> Schur	289
<i>Brunella grandiflora</i> L. (cum var. <i>pinnatifida</i> Schur).....	290

Tribus Ajugoideae Benth.	291
Genus Ajuga L.	291
<i>Ajuga reptans</i>	292
<i>Ajuga reptans</i> L. var. <i>glabra parvifolia</i>	293
<i>Ajuga reptans</i> L. var. <i>astolonosa</i> Schur	294
<i>Ajuga pumila</i> Schur	295–296
<i>Ajuga Pseudo-pyramidalis</i> Schur	297
<i>Ajuga pyramidalis</i> L.	298
<i>Ajuga genevensis</i> L.	299
<i>Ajuga genevensis</i> L.	300
<i>Ajuga genevensis</i> L. var. <i>latifolia</i> Schur.....	301
LW00210755.....	302
Genus Chamaepitys Tournef.	303
<i>Ajuga Chamaepytis</i>	304
<i>Ajuga Chamaepytis</i> Schreb. var. <i>major</i>	305
Genus Phleboanthe Tausch. Rchb.	306
<i>Teucrium Laxmanni</i> L.	307–308
Genus Scorodonia Mönch	309
<i>Teucrium Scorodonia</i> L.	310–311
Genus Teucrium L.	312
<i>Teucrium Chamaedrys</i> L.	313–314
<i>Teucrium Botrys</i> L.	315
Genus Polium Schur	316
<i>Teucrium montanum</i> L. <i>pilosissimus</i>	317
<i>Teucrium incanum</i> Schur	318
<i>Teucrium supinum</i> Jacq.	319

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES XXVII

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК / INDEX XXVIII–XXX

Філіп Йоганн Фердінанд Шур (Philipp Johann Ferdinand Schur)
(Фото: Speta, 1994)

ВСТУП

Гербарій Львівського національного університету імені Івана Франка (*LW*) – це унікальна наукова база ботанічних даних, у якій подано важливу природничу інформацію про склад і розповсюдження видів як у минулому, так і в наш час. Колекції вже 240 років, вона є найстарішою в Україні, однією із 30 найстаріших у світі і внесена до світового гербарного реєстру «Index Herbariorum» (Holmgren et al., 1990) з акронімом *LW*, а Постановою Кабінету Міністрів України у 2002 (№ 472-р) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/472-2002-#Text>) – до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання України.

У Гербарії зберігається понад 300 тис. гербарних зразків судинних рослин, численні бріологічні, ліхенологічні, мікологічні колекції, а також іменні колекції особливої історичної цінності з України, Європи, Кавказу, Південної Африки, окремих регіонів Азії і, навіть, Антарктиди. У складі цих колекцій є понад 2 тис. зразків типового матеріалу, які слугують еталонами назв багатьох існуючих і зниклих видів рослин і входять до безцінного фонду світової ботаніки.

Історичні гербарні колекції займають особливе місце у світовій науковій спадщині. Ці зібрання є науковим доробком багатьох учених, фахівців-ботаніків, природолюбів, які своєю діяльністю створили невідновне джерело інформації для науки. І якщо така історична колекція формувалась фахівцем особисто, то у літературі з гербарної справи до неї використовують поняття «іменний гербарій». Іменний гербарій, або іменна колекція, у фондах гербарію – це виокремлена просторово і функціонально самостійна одиниця, в якій зберігається цілісна, постійна структура (Шиян, 2014).

Іменних колекцій, які переважно формувались у XIX–XX століттях, у *LW* є 20. Зокрема, це гербарій Ф.Й.Ф.Шура, А.Ремана – дві колекції, Ю.Крупи, Т.Халубінського, Т.Вільчинського – дві колекції + архів, А.-Й.Жмуди, Р.Вільчека, С.Кульчинського, Б.Шафрана, Г.Дроздовської, Г.Л.Рабенгорста, К.В.Крігера, Г.Сідова, Й.Кохмана, Г.Кшемєнєвської, М.Раціборського – дві колекції, О.Япа – дві колекції (Тасєнкевич та ін., 2014). Це раритетні зібрання зразків рослин і грибів, які переважно слугували їхнім власникам документальною основою для написання наукових праць. З часом науково-історична та культурна цінність подібних колекцій зростає, оскільки, інколи, такі матеріали є єдиними джерелами інформації. А це своєю чергою є додатковим обмеженням

на їхнє використання, тому що зростає вразливість зразків до фізичних, хімічних, біологічних руйнівних факторів. Гербарні зразки рослин та грибів неможливо відновити, або дуже важко реставрувати (Kuss et al., 2018), оскільки, в разі пошкодження, відбувається невідворотна втрата об'єкта, або принаймні його частин. Тож натеper у практиці гербарної роботи з'являється більше нових, так званих «неруйнівних» («non-destructive») методів дослідження гербарних зразків. Одним із важливих способів неруйнівного вивчення фондових гербарних матеріалів є дослідження їх сканованих цифрових зображень або фотокопій, які дають можливість повністю або частково задовольнити потребу дослідника у вивченні матеріалу конкретної колекції, водночас суттєво зменшивши механічні та інші навантаження на зразок (Тасенкевич та ін., 2021).

Цей метод уже активно впроваджується у Гербарії *LW*: за допомогою приладу Herbscan започатковане оцифрування зразків важливої для світової науки історичної іменної колекції д-ра Ф.Шура з метою збереження цінних історичних гербарних зборів, з одного боку, та забезпечення їх доступності для наукових досліджень – з іншого.

FOREWORD

The herbarium of the Ivan Franko National University of Lviv (*LW*) is a unique scientific base of botanical data, which presents essential information about the composition and distribution of species both in the past and in the present.

The collection is 240 years old: it is the oldest in Ukraine and one of the 30 oldest in the world. It entered into the world herbarium register «Index Herbariorum» (Holmgren ..., 1990) with the acronym *LW*, and by the Decision of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 472-p (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/472-2002-#Text>) it was included in the State Register of Scientific Objects, which constitute the National Heritage of Ukraine, in 2002.

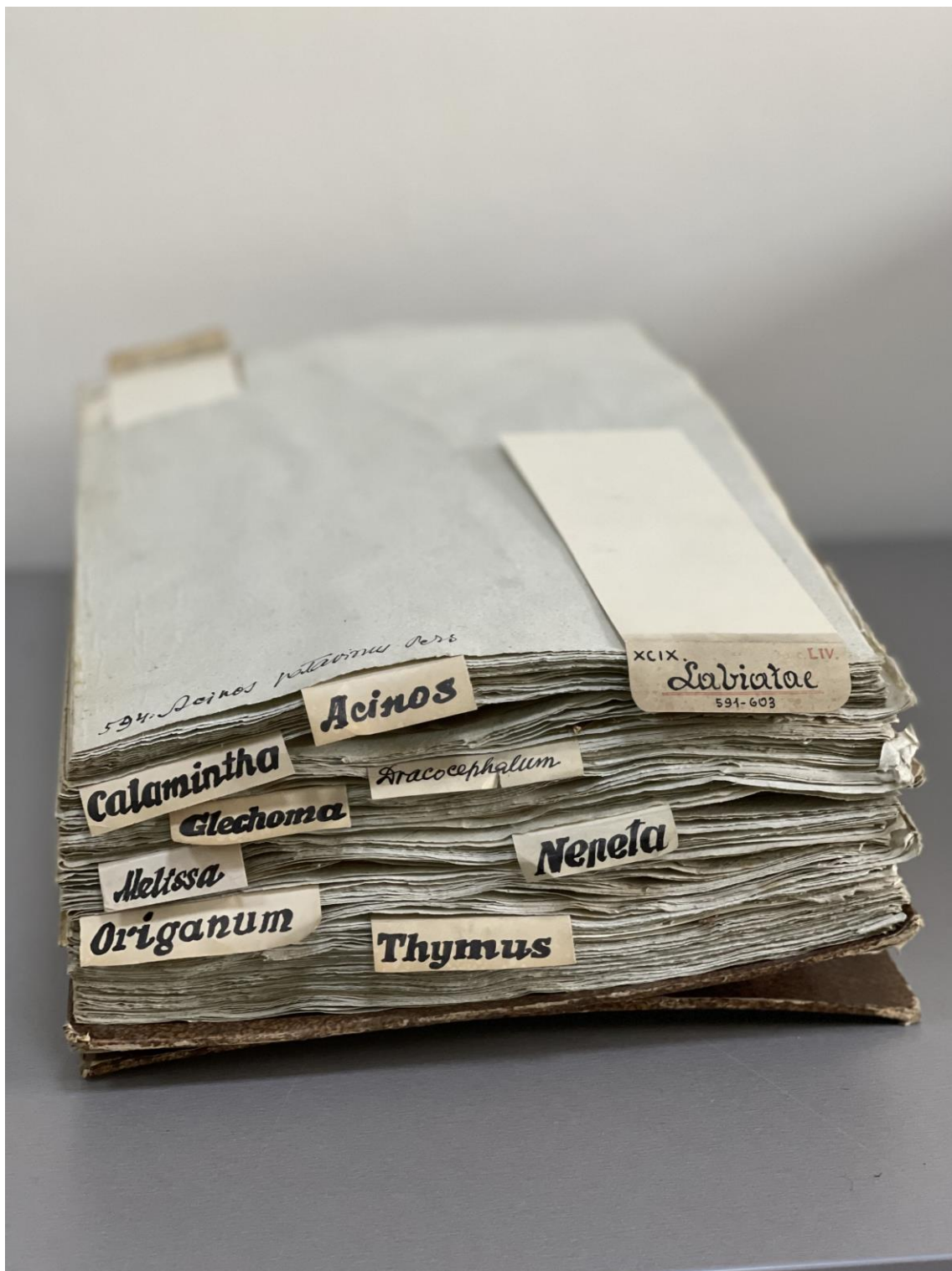
The Herbarium *LW* houses more than 300,000 specimens of vascular plants and includes numerous mycological, lichenological, and bryological collections, as well as nominative floristic collections of special historical value from Ukraine, Europe, the Caucasus, South Africa, certain regions of Asia, and even Antarctica. These collections are rich in type (more than 2,000) specimens, which serve as standards for the names of many extant and extinct plant species and are part of the invaluable fund of world botany.

Historical herbarium collections occupy a special place in the world's scientific heritage. These collections are the results of the activity of professional and amateur botanists, who have created a non-renewable source of information for science. And if such a historical collection was formed by a specialist privately, then in the herbarium literature, the term «nominative herbarium» is used for it. A nominative herbarium or a nominative collection in the herbarium is a spatially and functionally independent unit that preserves a complete, permanent structure (Shiyan, 2014).

There are 20 nominative collections in *LW*, mainly formed in the 19th and 20th centuries. They are the herbaria of: P.J.F.Schur, A.Rehman – two collections, J.Krupa, T.Chałubiński, T.Wilczyński – two collections + archive, A.-J.Żmuda, R.Wilczek, S.Kulczyński, B.Szafran, H.Drozdowska, G.L.Rabenhorst, K.W.Krieger, H.Sydow, J.Kochman, H.Krzemieniewska, M.Raciborski – two collections, O.Jaap – two collections (Tasennevich et al., 2014). These are rare collections of plant and fungi specimens, which mainly served their owners as a documentary basis for writing scientific papers. Over time, the scientific, historical and cultural value of such collections has increased, since sometimes such materials are unique sources of information. And this, in turn, imposes additional restrictions on their use, because the vulnerability of specimens to physical, chemical, and biological destructive factors increases. Herbarium specimens of plants and fungi cannot be restored or are very difficult to restore (Kuss

et al., 2018) and, in case of damage, there is an inevitable loss of the object, or at least its parts. So now in the practice of herbarium work, there are new, so-called «non-destructive» methods of researching herbarium specimens. One of the important methods of non-destructive study of herbarium materials is the study of their scanned digital images or photocopies, which make it possible to fully or partially satisfy the researcher's need to study the material of a specific collection, at the same time significantly reducing the mechanical and other impacts on the specimens (Tasenkevich et al., 2021).

This method is already being actively implemented in the Herbarium *LW*: staff is working to create digital records of specimens in the historical nominative collection of Dr. F.Schur.

Гербарні зразки родини *Labiatae* Juss. з іменної колекції д-ра Ф.Шура (LW)
Herbarium specimens of the family *Labiatae* Juss. from the historical collection of Dr. Ferdinand Schur (LW)

КОЛЕКЦІЯ Д-РА Ф.ШУРА В ГЕРБАРІЇ LW

Колекція рослин австрійського ботаніка Філіпа Йоганна Фердінанда Шура (P.J.F.Schur – 1799–1878) з Трансільванії (рум. Transilvania – історична область у центрі Румунії, займає Трансільванське плато і частину гірських хребтів Східних та Південних Карпат) зберігається в Гербарії LW у первинному вигляді: у 76 гербарних пачках розташовані представники 121 родини, 725 родів, 3 459 видів, усього 7 368 гербарних аркушів (згідно з даними інвентаризації у 80-х роках ХХ століття). За літературними даними окремі зразки, зібрані Ф.Шуром, зберігаються в 17 гербаріях світу, найбільші його зібрання чи основні колекції – у двох гербаріях, у Парижі та Відні, колекція дублетів – у Японії. Проте всі дослідники доходять одного висновку: найрепрезентативніша як за кількістю, так і за наявністю типового матеріалу є іменна колекція д-ра Ф.Шура у Гербарії Львівського національного університету імені Івана Франка (LW) (Stafleu & Cowan, 1985; Speta, 1994). Ці збори колектор зберігав у себе найдовше, очевидно тому, що тут представлені автентичні матеріали, які послуговували основою для написання його найважливішої праці – «Enumeratio Plantarum Transsilvaniae» (Schur, 1866). У передмові автор стверджує, що зібрав понад 50 000 зразків рослин під час близько 400 екскурсій (35 з них у високі гори) між 1844 і 1854 роками, які він уже приблизно ідентифікував. Він запропонував нові назви таксонів різних рангів, багато з яких прийняті як валідні, інші перейшли у синоніми. Саме тому у науковому світі простежується велике зацікавлення тими рослинними екземплярами, які послуговували основою для опису нових таксонів.

Зрозуміло, що таку велику і важливу роботу могла зробити тільки непересічна особистість, якою був Фердінад Шур. Професор Г.Нієсл (G.Niessl) писав у своєму некролозі про відомого ботаніка: «Шур, якому історія відвела постійне місце серед ботаніків, які були надзвичайно активними в Австрії, був високообдарованим, інтелектуальним натуралістом з оригінальним, різко полемічним характером. Він не любив наслідувати інших ...» (цит. за Speta, 1994, с. 107–108).

Ф.Шур навчався в Кенігсбергу та Берліні, досконало осягнув фах фармацевта першого класу, викладача для учнів і студентів. У 1835 році отримав докторський диплом. Працював директором на хімічному заводі компанії Вагемана (Wagemann) в Лізінгені поблизу Відня, а згодом на аналогічних заводах у Австрії, Угорщині та Словаччині; керував заводом сірчаної кислоти в Германштадті (рум. Sibiu). У 1854–1864 роках був директором і власником жіночої школи у Відні (Stafleu & Cowan, 1985). Але паралельно,

тонкою ниткою через ціле життя, проходить його любов до ботаніки, яку він почерпнув від своєї мами-травникарки: ще в шкільному віці знав усі рослини, які росли в околицях Кенігсберга.

Ф.Шур був членом, а деякий час і заступником голови товариства «Асоціація природничих наук у Сібіу» і багато зробив для дослідження флори Трансільванії. З 1850 року почав писати свої праці і активно публікуватися у щомісячному журналі товариства. З огляду на це, товариство, за підтримки військового і цивільного губернатора Карла Борромей князя Шварценберга, надало Ф.Шуру можливість 1853 року здійснити подорож по країні державним коштом та отримати повний огляд рослинного світу (Speta, 1996).

5 липня 1853 року до Ф.Шура приєднався молодий дослідник Е.А.Бельц (E.A.Bielz). Їх ботанічна експедиція тривала 41 день. Було подолано маршрут у 120 миль (193 км) і загербаризовано близько 2 300 видів (Speta, 1994). Пізніше д-р Шур згадував це як єдине благословення, яке трапилося з ним протягом усього його життя, адже ще у 1850 році він писав, що «Трансільванія – невимовно прекрасний край, де геній з рогом достатку затримався довше, ніж будь-де. ... На кожному кроці ми стикаємось з багатим, дивовижним творінням, тварини та рослини є тут більш пишними та повними, ніж у багатьох інших місцях, так що ми часто не можемо визначити кілька відомих індивідів, незалежно від того, чи це лише одна форма, чи один вид. ... Загалом кількість рослин невелика для площі Трансільванії; я оцінюю їх приблизно в 3 000 фанерогамів, які, ймовірно, переважають. ... Знаходимо тут багато видів тварин, характерних для Трансільванії. ... На сході лежать найвищі Карпатські хребти. ... Ці гори багаті озерами, гірськими потоками, водоспадами, долинами і ярами, і тут ми зустрічаємо таку чудову, численну рослинність, як ніде. ... На заході простягається рівнина, а на півночі, за півгодини їзди від міста, лежать пагорби Хаммерсдорф, найвища точка яких становить 2 000 футів. Ці горби є значною мірою третинним утворенням і складаються з мергелю, глини, піску, гравію, де нерідко є петрефакти, з якими можна зіткнутися. Ми можемо назвати ці пагорби ботанічним садом Германштадту. ... З цієї короткої вказівки легко зробити висновок, що геолог, ориктогност, палеонтолог, ботанік і зоолог знаходять тут достатньо роботи, тим більше, що природознавство загалом тут ще в зародковому стані» (Schur, 1850).

Ця любов до ботаніки, до природи загалом, відобразилася і в його ботанічних зібраннях, які добре збереженими і неушкодженими дійшли до наших днів. Через певні фінансові труднощі Ф.Шур змушений був продавати свої колекції, навіть ті, які були для нього значною науковою цінністю. Так була придбана його колекція, яка сьогодні є у Гербарії *LW*. Письмових документів про купівлю не збереглося, проте, за однією версією, її придбав професор, керівник кафедри ботаніки Львівського університету (1872–1916), декан філософського факультету (1885–1886) Теофіл Цесельський (Teofil Ciesielski) 1861 року (Speta, 1994), а за другою – професор ботаніки, декан філософського факультету (1864–1865, 1869–1870) Львівського університету, директор Ботанічного саду (1862–1871) Адольф Йозеф Вайс (Adolf Josef Weiss) у 1861–1862 роках для ботанічного музею Університету (Тасенкевич та ін., 2014).

Як уже було зазначено, колекція зберігається в оригінальному вигляді в окремій шафі. Загербаризовані рослини змонтовані на аркушах паперу розміром 24 × 38 см, вкладених у обгортки (сорочки) розміром 25,5 × 40 см і зв'язані в папках. Деякі сорочки мають водяні знаки. Кожній папці надано номер і вказано кількість гербарних аркушів у ній. Усі етикетки написані від руки латинською або німецькою мовами.

Метою публікації є представлення оцифрованих зразків меморіальної колекції у їх оригінальній формі. У пропонованому випуску Атласу подано відскановані зображення представників родини *Labiatae* Juss. (*Lamiaceae* Martinov, 1758) з колекції LW.

Порядок розташування зображень відповідає порядку наведення відповідних таксонів в «Enumeratio...» Ф.Шура (Schur, 1866). У підписах до зображень, без прив'язки до сучасної систематики, збережена номенклатура і написання назв таксонів, застосовані Ф.Шуром на етикетках (побільшених для зручності прочитання написів), а також цитуються прийняті автором назви відповідних таксонів різного рангу в «Enumeratio...» (Schur, 1866). В Атласі наведено також наявні в гербарії зразки, які не цитуються в «Enumeratio...».

Родина *Lamiaceae* містить 282 гербарні зразки судинних рослин, які представлені вісьмома трибами (*Ajugoideae* Benth., *Melissineae* Benth., *Menthoideae* Benth., *Monardeae* Benth., *Nepeteae* Benth., *Ocymoideae* Benth., *Satureineae* Benth., *Scutellarineae* Benth., *Stachydeae* Benth.) та 37 родами (*Acinos* Mönch., *Ajuga* L., *Ballota* L., *Betonica* L., *Calamintha* Mönch., *Chaiturus* Host., *Chamaepitys* Tournef., *Clinopodium* L., *Dracocephalum* L., *Galeopsis* L., *Glechoma* L., *Hyssopus* L., *Lamium* L., *Lavendula* L., *Leonurus* L., *Lycopus* L., *Majorana* Wett., *Marrubium* L., *Melissa* L., *Mentha* L., *Micromeria* Benth., *Nepeta* L., *Ocimum* L., *Origanum* L., *Polium* Schur, *Phlomis* L., *Phleboanthe* Tausch, *Prunella* L., *Pulegium* Mill., *Salvia* L., *Satureja* L., *Scorodonia* Mönch., *Scutellaria* L., *Sideritis* L., *Stachys* L., *Teucrium* L., *Thymus* L.).

Цифрова інвентаризація колекції д-ра Ф.Шура триває і остаточний її таксономічний і кількісний склад будуть опубліковані у наступних випусках Атласу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / LIST OF REFERENCES

1. Постанова про віднесення наукових об'єктів до таких, що становлять національне надбання. Розпорядження від 19.08.2002 р. N 472-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/472-2002-#Text> (дата звернення: 15.11.2022).
2. Тасенкевич Л. О., Шиян Н. М., Хміль Т. С., Мосякін С. Л. Деякі аспекти інноваційної діяльності гербаріїв у зв'язку зі збереженням та розвитком колекцій. *Гербарії XXI століття: досягнення та виклики*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 1 жовтня 2021 р. Київ, 2021. С. 86–93.
3. Тасенкевич Л., Мамчур З., Хміль Т., Жук О. 2014. Іменні колекції XIX–XX століть у гербарії Львівського національного університету імені Івана Франка. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*. Львів. Вип. 65. С. 112–120.
4. Шиян Н. 2014. Історичні гербарні колекції України та їх дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*. Львів. Вип. 65. С. 90–96.
5. Holmgren P.K., Holmgren N.H. & Barnett L.C. 1990. Index Herbariorum. Part I: The Herbaria of the World (Regnum Vegetabile, Vol. 120, eighth edition). New York Botanical Gardens. 693 p. ISBN: 0893273589. <http://rs.tdwg.org/ih/doc/book/>
6. Kuss S., Vogt D., Eberwein R. 2018. Restoration and conservation of historical collections damaged by water in Herbarium KL. *Visnyk of the Lviv University. Series Biology*. Issue 78. P. 8–13.
7. Reichenbach H.-G. 1858. Verbenaceae, Heliotropeae, Borragineae, Convolvulaceae superadditis Polygalaceis olim inter Thalamifloras omissis in Flora Germanica recensitae. Sumptibus: Ambrosii Abel. XVIII. 155 p.
8. POWO (2022) <https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:77233860-1>
9. Schur F. 1850. Andeutungen über den gegenwärtigen Zustand der Naturwissenschaft in Hermannstadt. *Verhandlungen und mitteilungen des Siebenbürgischen vereins für naturwissenschaften zu Hermannstadt*. Jg. 1. N 1. S. 5–12.
10. Schur F. 1866. Enumeratio Plantarum Transsilvaniae. Vindobonae: G. Braumüller. 984 p.
11. Speta F. 1994. Leben und Werk von Ferdinand Schur. *Stapfia*. Bd. 32. S. 334.
12. Speta F. 1996. Nachträge zu "Leben und Werk von Ferdinand Schur". *Stapfia*. Bd. 45. S. 381–386.
13. Stafleu F. A., Cowan R. S. 1985. Taxonomic Literature: A Selective Guide to Botanical Publications and Collections with Dates, Commentaries and Types. Vol. V: Sal-Ste. Second edition. 1066 p.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК / INDEX

Acinos Mönch 110

- alpinus* Pers. **116**
- alpinus* Mönch var. *acutifolius* Schur **117**
- graveolens* Link **113, 114**
- patavinus* Pers. **115**
- vulgaris* Pers. (cum var. *albiflora*) **111**
- vulgaris* forma *villosa* = *A. villosus* Pers. **112**

Ajugoideae Benth. 291

Ajuga L. 291

- Chamaepytis* **304**
- Chamaepytis* Schreb. var. *major* **305**
- genevensis* L. **299**
- genevensis* L. var. *latifolia* Schur **301**
- genevensis* L. = *A. alba* **300**
- Pseudo-pyramidalis* Schur **297**
- pumila* Schur **295, 296**
- pyramidalis* L. **298**
- reptans* **292**
- reptans* L. var. *astolonosa* Schur **294**
- reptans* L. var. *glabra parvifolia* **293**
- LW00210755 **302**

Ballota L. 253

- foelida* Lam. **254**
- nigra* L. forma *ruderalis* **255**

Betonica L. 233

- Alopecuros* L. **239, 240**
- Alopecuros* L. var. *rubicunda* Schur **241**
- hirsuta* L. **237**
- hirta* Leyss. **235**
- officinalis* L. forma = *B. hirta* Leyss. **234**
- officinalis* L. var. *hirta* Leyss. **236**
- serotina* Host **238**

Calamintha Mönch 118

- acinos* (L.) Clairville (*Acinos thymiodes* Mönch) **119**
- alpina* Lam. **120, 121**
- grandiflora* Mönch **122**
- officinalis* Mönch **123, 124**
- officinalis* Mönch var. *umbrosa* Schur **125**

Chaithurus Host 258

- Marrubiastrum* Rchb. **259, 260**

Chamaepytis Tournef. 303

Clinopodium L. 132

- vulgare* L. **133**
- vulgare* L. forma *alpina albiflora* **134**

Dracocephalum L. 166

- austriacum* L. **169, 170**
- modawica* **167**
- Moldawica* **168**

Galeopsis L. 182

- acuminata* Rchb. **196**
- alpicola* Schur **203**
- angustifolia* Ehrh. **189, 190**
- bifida* Bönningh. (forma *subalpina* Schur) **195**
- canescens* Schult. **192**
- cannabina* Roth **204**
- intermedia* Vill. **188**
- Ladanum* L. **185, 186**
- Ladanum* Rchb. **187**
- micrantha* Schur an var. *G. Ladani angustifolia* **191**
- ochroleuca* Lam. **183, 184**
- pubescens* Bess. **197, 198, 199**
- subalpina* Schur **205**
- Tetrahit* L. **193**
- Tetrahit* L. forma *minutiflora* **194**
- versicolor* Curt. **200**
- versicolor* Curt. var. *alpina* = *alpicola* calyce purpureo **201**
- versicolor* Curt. var. *concolor* **202**

Glechoma L. 155

- hederacea* L. var. *grandiflora* **160, 161**
- heterophylla* Opitz an var. *G. hirsuta* W.Kit. **163**
- hederacea* L. *minima* **156**
- hederacea* L. var. *minor* **157**
- hederacea* L. fol. *reniformia parviflora glabrescens* **159**
- hederacea* L. forma *sylvatica* forma *glabra* **158**
- hirsuta* W.Kit. **164**
- hirsutum* W.Kit. forma *legitima* Schur **165**
- intermedia* Schur **162**

Hyssopus L. 140

- officinalis* L. **141, 142, 143**

- Lamium L. 171**
 -album L. 181
 -amplexicaule L. 172
 -amplexicaule L. (*clandestinum* Rchb.) 173
 -hirsutum Lam. 179
 -laevigatum Rchb. fol. *immaculatis* 175
 -maculatum L. 176, 177
 -maculatum L. foliis maculatis 178
 -maculatum L.? var. *alpina grandiflora cuprea* 180
 -purpureum L. 174
- Lavendula L. 3**
 -latifolia Ehrh. 5
 -spica L. 4
- Leonurus L. 256**
 -Cardiaca L. 257
- Lycopus L. 12**
 -europaeus L. 13
 -exaltatus L. 14, 15
- Majorana Wett. 67**
 -hortensis Mönch 68
- Marrubium L. 246**
 -vulgare L. 247, 248
 -pannonicum Clus. forma *M. remotum* Kit. 249
 -pannonicum Clus. 252
 -peregrinum L. 250, 251
- Melissineae Benth. 135**
- Melissa L. 135**
 -officinalis L. 136, 137
 -officinalis L. var. *villosa* 138, 139
- Menthoideae Benth. 6**
- Mentha L. 6**
 -pulegium L. 7
- Micromeria Benth. 126**
 -Pulegium Benth. 127
- Monardeae Benth. 16**
- Nepeteae Benth. 144**
- Nepeta L. 144**
 -Cataria L. 145
 -nuda L. forma *N. ucranica* (non L.) M.Bieb. 147
 -nuda L. forma *violacea* 146
 -pannonica L. 150
 -pannonica (L.?) Jacq. 151
 -sibirica M.B. 152
 -ucranica L. 148, 149, 153, 154
- Ocymoideae Benth. 1**
- Ocimum L. 1**
 -Basilicum L. 2
- Origanum L. 59**
 -Majorana L. 69
 -smyrneum Host 64
 -smyrneum Siebth. 65, 66
 -vulgare L. var. *albiflora ceterum* forma *genuina* 60
 -vulgare L. var. *hirtum* 62
 -vulgare L. forma *prismatica* Rchb. (an L.?) 61
 -vulgare L. forma *radice horizontaliter repenti* 63
- Phleboanthe Tausch Rchb. 306**
- Phlomis L. 261**
 -tuberosa L. 262, 263
- Polium Schur 316**
- Prunella L. = Brunella L. 274**
 -alba L. 283, 284
 -alba Pallas var. *heterophylla* Schur 285, 286, 287
 -alba Pallas forma *laciniata* Schur 288
 -grandiflora L. (cum var. *pinnatifida* Schur) 290
 -intermedia Lk. 280
 -laciniata L. 281
 -laciniata L. forma *macrostachys* Schur 282
 -transsilvanica Schur 289
 -vulgaris L. var. *alpina parviflora* 278
 -vulgaris L. forma *alpina parviflora hirsuta* 279
 -vulgaris L. var. *minima parviflora* 276
 -vulgaris L. var. *parviflora* = *micrantha* 277
 -vulgaris L. (var. *parviflora stricta*) 275
- Pulegium Mill. 8**
 -vulgare Mill. 9, 10, 11
- Salvia L. 16**
 -Aethiopsis L. 21
 -Aethiopsis L. an var. *integrifolia* 22
 -austriaca Jacq. 23, 24
 -betonicaefolia Eiling 46, 47
 -collina Schur 45
 -hybrida Schur 38
 -nemorosa L. 39, 40
 -nutans W.Kit. 50, 51, 52
 -nutans W.Kit. (var. *diphylla*) 53
 -officinalis L. 17
 -pendula Vahl. 48, 49
 -pratensis L. forma *albiflora* = *nivea* Bmg. 26
 -pratensis L. *grandiflora* 25
 -pratensis L. var. *micrantha* 27
 -Sclarea L. 18, 19, 20
 -Sibthorpii Sm. 37
 -sylvestris L. 41
 -sylvestris L. *albiflora* 42
 -sylvestris L. var. *S. elata* Host 44
 -sylvestris L. var. *muralis* 43
 -sublobata Schur *S. pratensis*
 var. e. *laciniata cordifolia* 29
 -sublobata Schur = *S. pratensis*
 var. f. *sublobata* Schur 28
 -transsilvanica Schur 32, 33, 34, 35, 36
 -variegata Kit. 30, 31
 -Verbenaca L. 54
 -Verbenaca L. (var. *multifida*) 55
 -verticillata L. 56, 57
 -verticillata L. (*cordifolia*) 58
- Satureineae Benth. 59**
- Satureja L. 128**
 -hortensis L. var. *angustifolia* 130
 -hortensis L. var. *latifolia* = *S. exserens* Schur 131
 -rupestris Wulf. 129
- Scorodonia Mönch 309**
- Scutellarineae Benth. 264**
- Scutellaria L. 264**
 -altissima L. 267, 268
 -galericulata L. 269
 -galericulata L. (var. *luxuria*) 270
 -hastifolia L. 271, 272
 -lupulina L. 265, 266
 -minor L. 273
- Sideritis L. 242**
 -montana L. 243, 244

- montana* L. (*subquinquefida*) **245**
Stachydeae Benth. 171
Stachys L. 206
 -*alpina* L. **211, 212, 213**
 -*alpina* L. forma *major* **215**
 -*alpina* L. forma *minor* **214**
 -*annua* L. **231, 232**
 -*arvensis* L. **230**
 -*germanica* L. **207**
 -*germanica* L. forma *calcareae* **209**
 -*germanica* L. forma *dense tomentosa lanata* **208**
 -*palustris* L. **227, 228, 229**
 -*ramosissima* Rochel var. *glabra* Schur **225**
 -*ramosissima* Roch. var. *hirta foliis latioribus* **224**
 -*recta* L. **220, 221**
 -*Rochelii* Schur **226**
 -*setifera* C.A. Meyer **219**
 -*sublanata* Schur **210**
 -*sylvatica* L. **216, 217, 218**
 -*transsilvanica* Schur **222, 223**
Teucrium L. 312
 -*Botrys* L. **315**
 -*Chamaedrys* L. **313, 314**
 -*incanum* Schur **318**
 -*Laxmanni* L. **307, 308**
 -*montanum* L. *pilosissima* **317**
 -*Scorodonia* L. **310, 311**
 -*supinum* Jacq. **319**
Thymus L. 70
 -*acicularis* W.Kit. **84**
 -*acicularis* W.Kit. forma *Th. Serpylli angustifolia* **85**
 -*alpicolus* Schur **76**
 -*alpinus* L. **109**
 -*angustifolius* Pers. **80**
 -*angustifolius* Pers. var. *oblongifolius* Schur **81, 82**
 -*angustifolius* Pers. var. *procurrens angustissima* Schur **83**
 -*Chamaedrys* Fries **97, 98**
 -*Chamaedrys* Fries an Koch **99**
 -*Chamaedrys* Fries var. *hirsutus vel lanuginosus* **100**
 -*comosus* Heuff. **106, 107, 108**
 -*hirsutus* M.Bieb. **96**
 -*hirsutus* M.B. an *Th. pann.* trib. **95**
 -*lanuginosus* Schkh. **94**
 -*majoranaefolius* Desf. an *Thymus transsilvanicus* Schur **105**
 -*Marschallianus* Willd. forma *subspicatus* **86**
 -*montanus* W.Kit. **101, 102**
 -*montanus* W.Kit. var. *albiflorus = leuranthus* Schur **103**
 -*pannonicus* All. var. *alleptica* Schur **92**
 -*pannonicus* All. forma *glabrescens* **89**
 -*pannonicus* All. var. *Marschallianus* Willd. **87, 88**
 -*pannonicus* All. var. *macra* **93**
 -*pannonicus* All. var.: *Th. montanus* W.Kit. **90**
 -*pannonicus* All. var. *oblongus* Schur **91**
 -*pulcherrimus* Schur **77, 78, 79**
 -*Serpyllum* L. **71**
 -*Serpyllum* L. (var. *arenaceus* Benth.) **74**
 -*Serpyllum* L. (var. *muralis* Schur) **73**
 -*Serpyllum* L. forma *parviflora clandestina* Schur **75**
 -*Serpyllum* L. forma *pilosa* **72**
 -*transsilvanicus* Schur **104**

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ТАСЕНКЕВИЧ Лідія Олексіївна

СКРИПЕЦЬ Христина Ігорівна

СЕНІВ Марія Михайлівна

ХМІЛЬ Тетяна Семенівна

АТЛАС

**колекції Фердинанда Шура
у Гербарії**

**Львівського національного
університету імені Івана Франка**
I. *Labiatae* Juss.

Атлас

Переклад англійською *Лідії Тасенкевич*

Редактор *Руслана Спринь*

Комп'ютерний набір: *Лідії Тасенкевич, Тетяни Хміль, Христини Скрипець, Марії Сенів*

Опрацювання зображень: *Христини Скрипець, Марії Сенів*

Сканування колекції *Марії Сенів*

Комп'ютерне верстання *Любові Семенович*

Обкладинка *Василя Рогана*

Формат 60 × 84 ¹/₈. Умовн. друк. арк. 40,92. Тираж 100 прим. Зам.

Видавець і виготовлювач:

Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000

СВІДОЦТВО

про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК №3059 від 13.12.2007 р.